

РОЗВИТОК АПК

УДК 338.432(477)

DOI: 10.31651/2076-5843-2019-2-66-76

Ковальова Олена Вікторівна

кандидат економічних наук,

старший науковий співробітник,

Міністерство аграрної політики та продовольства України,

м. Київ, Україна

Orcid ID: <https://orcid.org/0000-0002-7861-4454>

helen_kovaliova@ukr.net

КОНЦЕПТУАЛЬНІ СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ РОЗРОБЛЕННЯ СТРУКТУРНОЇ ПОЛІТИКИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ: НАЦІОНАЛЬНИЙ І РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТИ

Обґрунтовано концептуальні стратегічні пріоритети розроблення структурної політики сталого розвитку аграрного сектору економіки з визначенням пріоритетних способів, виокремленням можливостей застосування цих пропозицій в удосконаленні ідеології управління галуззю на загальнодержавному і регіональному рівні.

Ключові слова: *структурна політика, сталий розвиток, аграрний сектор, економіка, трансформації, реформа.*

Постановка проблеми. Розвиток аграрного сектору в сучасних економіках глобально пов'язаний з необхідністю реалізації ідеології сталого розвитку як стратегічної моделі соціально-економічного входження майбутнє. Принципи сталості визначені всеохоплюючими на рівні Організації Об'єднаних Націй, що означає долучення більшості країн до їх імплементації. Таким чином, обґрунтовано вважаємо доцільність врахування чинника сталого розвитку у регуляторних діях держави по-відношенню до різних сфер життєдіяльності, зокрема щодо розробки-реалізації концепцій структурної політики розвитку аграрного сектору. Для України така постановка проблеми актуалізована національними особливостями місця аграрного комплексу у механізмі формування національного добробуту. Більше того – він є галуззю, яка формує значну частку суспільного багатства, вирізняється стабільним зростанням продуктивності тощо.

Контекст структурного моделювання сталого розвитку вкрай важливий аби зберегти аграрний сектор з його неоціненними ресурсними багатствами для прийдешніх поколінь, забезпечити відновлюваність і відтворюваність потенціалу, оцідне його використання. Відповідно, практичного змісту й значимості набувають управлінські механізми державного впливу на галузь, чинники стимулювання її сталості, серед яких структурна політика. В такому контексті вбачаємо необхідність визначення концептуальних стратегічних пріоритетів структурної політики сталого розвитку аграрного сектору економіки як пріоритетної для збереження, відтворення агроекономічного потенціалу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наявний в сучасній науці рівень розроблення проблематики аграрного сектору можна вважати надзвичайно обширним з одного боку, а з іншого недостатнім, адже галузь потребує постійного удосконалення економічної, управлінської і регуляторної моделі, серед яких інноваційні концепції структурної політики.

У межах аналізу теоретичних і методичних розробок розкриємо позиції окремих авторів щодо проблеми економіки аграрного сектору, сталого розвитку структурної політики.

Досліджувану проблему розглядають багато науковців, зокрема в частині:

–безпосередньо теоретичних засад структурної політики і структурних трансформацій (Л. Шинкарук, С. Єрохін, І. Лютий, Л. Гриневиц) – вважають структурну політику важливим засобом забезпечення ефективного розподілу ресурсів, розміщення виробництва, формування доступності створеного продукту;

–оцінки засад і чинників трансформацій економіки, галузей, підприємницьких систем (І. Лукінов, Б. Бодров, А. Чухно, А. Мазур) – визначають трансформації як об'єктивну реальність розвитку, яка неминуча і веде до створення нових якостей, ефектів, а головне – до управлінських інновацій стимулювання сталого розвитку;

–розробки теоретико-методологічних і практичних засад сталого розвитку (В. Іванов, Б. Данилишин, О. Білорус, Д. Герман) – відзначають концепцію сталого розвитку базовою для побудови господарського механізму, а також створення ефективних структур ринкового обміну;

–розкриття особливостей організаційно-економічного забезпечення та чинників сталого функціонування аграрного сектору економіки (О. Попова, П. Саблук, В. Месель-Веселяк, О. Шпикуляк, М. Малік) – переважно вважають, що сталий розвиток забезпечується багатовекторно, а вектор аграрного сектору один з визначальних;

–висвітлення проблематики структурної політики в аграрному секторі та її основ, у тому числі в контексті моделювання процесів сталого розвитку (Ю. Лупенко, О. Шубравська, І. Кириленко, Ю. Лопатинський) – відзначають креативну значимість структурної політики держави серед механізмів стимулювання сталого розвитку аграрного сектору, яка забезпечує формування відповідних передумов.

Незважаючи на достатню методичну конструктивність згаданих розробок, проблематика сталого розвитку потребує постійного удосконалення концептуальних засад структурної політики забезпечення сталості на загальноекономічному і галузевому рівні, зокрема в аграрному секторі. В цьому питанні аграрний сектор України є особливим, адже структурні реформи продовжуються, а концепція сталого господарювання давно на часі до впровадження. Паралельно практика формування ефективності соціально-економічних процесів в нашій державі, обґрунтовано підтверджує необхідність, обов'язковість розроблення концептуальних стратегічних пріоритетів сталого розвитку аграрного сектору.

Мета статті – означити в загальному плані і обґрунтувати концептуальні стратегічні пріоритети розроблення структурної політики сталого розвитку аграрного сектору економіки, визначити пріоритетні способи, можливості застосування цих пропозицій в удосконаленні ідеології управління, враховуючи загальнодержавний і регіональний аспекти.

Виклад основного матеріалу. Трансформаційні перетворення в економіці України і в аграрному секторі виявилися тривалими, все ще продовжуються, тому галузь потребує виваженої структурної політики.

Сучасна ідеологія структурних трансформацій моделюється на базі концепції сталого розвитку як перспективної, що визнано світовою наукою й практикою. Про це йде мова в напрацюваннях науковців [1; 2; 3; 22-29], а також зафіксовано в ряді нормативно-правових та програмних документів [16; 20; 25; 30]. В межах цієї моделі існує певний консенсус між наукою і практикою, який полягає у необхідності всебічного ощадливого використання ресурсів природи для забезпечення можливостей комфортного життя для нинішнього і збереження цих можливостей для прийдешніх поколінь.

Аграрна галузь як ніяка інша, підпорядкована природно-кліматичному фактору, багато в чому залежить від якості ґрунтів, змін клімату, погодних умов. Намагання за всяку ціну виробляти більші обсяги сільськогосподарської продукції на обмежених земельних площах приводять до надмірної розораності земельних угідь, порушення сівозмін, нітратного забруднення довкілля тощо. В соціальному плані основним завданням є продовольче забезпечення населення, тому стратегічно ідеологія сталого розвитку безальтернативна. Втілення такої ідеології означає розбудову аграрного устрою, який має забезпечити комплексний розвиток сільськогосподарського виробництва і сільських територій країни.

Пріоритетом структурної політики повинно стати стимулювання економічного зростання разом із оптимальним задоволенням соціальних потреб, вирішенням інфраструктурних проблем у виробничій і невиробничій сферах розвитку сільських територій.

В цілому галузь потребує національно-адаптованих механізмів трансформації, зокрема на шляху до формування перспективної конкурентоспроможності й передумов сталого розвитку. Тому беззаперечним є той факт, що в Україні потрібно завершити започатковані реформи, законодавчо упорядкувати систему державного регулювання з пріоритетом сталого, конкурентоспроможного розвитку аграрного сектору.

Стратегічне значення структурної політики для ефективного, конкурентоспроможного розвитку аграрного сектору в концептуальному плані – передбачає інноваційність вирішення проблем за такими напрямками ресурсовикористання як: продуктивність праці – динаміка і потенціал її підвищення; якість і кількість трудових ресурсів – населення працездатного віку та його професійно-кваліфікаційні характеристики, освітній рівень; інноваційний потенціал; якісні характеристики підприємницького сектору; природно-ресурсний потенціал.

Перспективи структурної політики у практиці її здійснення в аграрному секторі слід пов'язувати з системними проблемами, які дотепер не вирішені –

цих проблем досить багато, починаючи з розвитку виробництва і закінчуючи споживанням продовольства. Тим самим заявляємо позицію про те, що реалізація структурних пріоритетів трансформації аграрного сектору економіки України може бути результативною за умови продовження структурної реформи, яка розпочалася вже досить давно, але не завершена. Потрібно концептуально і практично враховувати, що цей процес функціонально залежний від чинників аграрної політики в управлінні аграрним сектором, таких як: макроекономічні очікування виробників і сільських жителів щодо можливих результатів діяльності в аграрному виробництві; інституційно-правові умови господарювання й регуляторна державна політика; довгострокові пріоритети соціально-економічного розвитку села і сільських територій; фінансово-кредитне забезпечення і бюджетна підтримка сільськогосподарського виробництва; ціноутворення на сільськогосподарську продукцію й оподаткування виробництва; ситуація на глобальному ринку і динаміка попиту на вітчизняну агропродовольчу продукцію; формування системи землекористування та регулювання земельних відносин; соціально-економічний стан сільських територій та очікування селян у плані соціальної політики; демографічна ситуація на селі.

Загальний пріоритет – трансформація до моделі сталого розвитку за такими напрямками: підтримка розвитку кооперації із застосуванням кластерних систем та форм організації великотоварного конкурентоспроможного аграрного виробництва на засадах спільної діяльності великих, середніх і малих форм аграрного бізнесу; стимулювання розвитку організаційно-правових форм агропромислових об'єднань, створених на засадах спільної господарської діяльності – кластерних систем і структур по типу асоціацій; законодавче унормування діяльності організаційно-управлінських структур в агропродовольчому секторі на засадах інтеграції та кластеризації; розробка і запровадження регіональних стратегій агроекономічного співробітництва на кластерних засадах з метою якнайкращого використання ресурсного потенціалу регіонів відповідно до природно-економічної спеціалізації; розгортання територіально-виробничих кластерів із поглибленою спеціалізацією та концентрацією сільськогосподарського виробництва; впровадження інструментів стратегічного управління в практику діяльності державних, регіональних і місцевих органів управління сільським господарством; ціленаправлений розвиток саморегулювання в аграрному секторі через активне делегування державою галузевим, фаховим та територіальним об'єднанням частини повноважень з регулювання аграрного ринку, в тому числі у здійсненні контролю за якістю й безпечністю продукції; розбудова системи інформаційно-консультаційного обслуговування сільськогосподарських товаровиробників і сільського населення, у тому числі з активним використанням потенціалу вітчизняної аграрної науки.

Також необхідно приділити увагу організаційно-економічним пріоритетам регіональної структурної політики. Удосконалення механізмів структурної політики регіонального плану щодо аграрного сектору економіки має вагоме значення, особливо в умовах децентралізації влади та управління. Адже регіони отримали повноваження, які дозволяють впливати на розвиток галузей заходами стимулювання, визначенням пріоритетів у їх підтримці тощо. Роль регіонів зростає, в економічному плані вони різняться, тому суб'єкти господарювання повинні мати можливість реалізувати свій потенціал на конкурентних засадах – у тих сегментах ринку, в яких вони найбільш конкурентоспроможні за об'єктивною, сформованою ринком спеціалізацією. Важливо, щоб у регіонах відбувалася планомірна розбудова галузей та інфраструктури, які використовують ресурси аграрного сектору найефективніше з погляду вигоди для економіки, соціуму і навколишнього природного середовища.

Проаналізувавши світову практику регіональної структурної політики та її можливості, а також потенціал України, для максимізації конкурентоспроможності пропонуємо звертати увагу на регіональні особливості – формувати аграрний профіль регіону. Це формалізація ознак регіонального аграрного розвитку – залежно від спеціалізації, ресурсів, інфраструктурного потенціалу. Все це дасть змогу виявити й ідентифікувати порівняльні переваги регіонів у здійсненні виробництва сільськогосподарської продукції (за видами) та структурно їх підтримувати.

Вбачаємо обґрунтовану необхідність здійснення структурної політики у напрямі застосування концепції конкурентних переваг регіонів, що відповідним чином є об'єктивною заявкою на утвердження ідеології сталого розвитку агросектору. Для індикативної оцінки таких можливостей і безпосередньо у побудові моделі сталого розвитку, пропонуємо формувати згаданий аграрний профіль регіону (табл. 1). В системі концептуальних стратегічних пріоритетів структурної політики сталого розвитку, такий профіль необхідний для оцінки можливих перспективних шляхів розвитку, конкурентоспроможності реалізації прийнятних компетенцій за найбільш доцільною спеціалізацією.

Таблиця 1

Структурні компетенції розробки аграрного профілю регіону за спеціалізацією і конкурентоспроможністю їх реалізації в аграрному секторі (методична схема і ознаки)*

Регіон (область)	Ознаки (характеристики)			Профіль (за спеціалізацією)	
	потенціалу	спеціалізації	конкурентоспроможності	фактичний	науково-обґрунтований

*Сформовано автором.

Вважаємо, що аграрний профіль регіону – це набір ресурсів, оцінка потенціалу та компетенцій, які мають відношення до процесу організації і здійснення агробізнесу. Розробка аграрного профілю регіону має здійснюватися на основі врахування таких основних параметрів виробничої системи: структура валової продукції – за вартістю і в натуральному виразі; видова характеристика культур, які вирощуються в галузі рослинництва і тварин у тваринництві; частка у загальному виробництві культур-домінантів загальнодержавного експорту; природно-кліматичні умови виробництва; розвиток переробної сфери та інфраструктури аграрного ринку.

Формування аграрного або агроекономічного профілю регіону дасть змогу забезпечити найбільш конструктивну реалізацію структурної політики, можливості локалізувати території інноваційного агробізнесу. Головні призначення аграрного профілю регіону – сформувати орієнтири для реалізації політики регулювання аграрного сектору, визначення регіональних особливостей найбільш конкурентоспроможного виробництва тощо. Така ідея, на нашу думку, потребує розвитку і впровадження, перш за все в ситуації коли на практиці виробники не дотримуються спеціалізації відповідно до природно-

економічних умов регіонів (орієнтуються виключно на пріоритети ринкової кон'юнктури і максимізацію прибутку).

Кожний регіон України має унікальний профіль, адже володіє відмінним від інших природно-економічним потенціалом. Відповідно до профілю, тобто спеціалізації, обираються спеціальні інструменти загальнодержавної та регіональної структурної політики. Особливої актуальності це набуло із впровадженням децентралізованої системи державного управління. Тепер регіональна структурна політика має бути органічно вбудована в загальнодержавну, з урахуванням регіональної сільськогосподарської спеціалізації та глобальних трендів розвитку агроекономічної системи. Тим самим регіональна влада буде об'єктивно змушена брати на себе значно більше відповідальності за такі складові, як розвиток аграрного сектору економіки; використання коштів платників податків; формування інвестиційно-інноваційного клімату; усунення дисбалансів на ринку праці; впровадження заходів з подолання бар'єрів підвищення ефективності господарювання; перехід до реалізації цілей і пріоритетів сталого розвитку. Для регіонів важливо також сконцентрувати увагу на диверсифікації виробництва сільськогосподарської продукції та продовольства з урахуванням ємності внутрішнього і зовнішнього ринків. Диверсифікація має бути спеціалізованою, що дасть змогу максимально ефективно використовувати конкурентні переваги регіону у виробництві продукції. Цим буде забезпечено оптимізацію вигід і витрат, концентрацію регіональних ресурсів, локального капіталу на пріоритетних напрямках розвитку агропродовольчого комплексу, впровадження раціональної спеціалізації.

Організаційно-економічні характеристики такої спеціалізації на практиці повинні відповідати конкретним вимогам, які ми вважаємо загальними для регіонів, незалежно від наявного в них конкурентного потенціалу. Раціональна спеціалізація – це функціональна відповідність сформованого в результаті оцінок аграрного профілю регіону, ці два аспекти реалізації структурної політики є взаємовизначальними.

Концептуально пріоритети розроблення структурної політики сталого розвитку аграрного сектору ідеологічно мають враховувати позицію про те, що: жорстка глобальна конкуренція і системна присутність аграрного сектору економіки України на сировинних ринках потребують максимальної кореляції заходів загальнодержавної та регіональної структурної політики. Регіональні управлінські структури мають більше можливостей впливати на результати господарювання, адже володіють більшою інформацією про ситуацію на місцях.

У регіональній структурній політиці значну координаційну управлінську увагу потрібно зосереджувати на питаннях підготовки кадрів і розвитку системи дорадництва. Це важливо з позиції організації активного поширення інформації про агробізнесові техніко-технологічні, підвищення обізнаності виробників щодо кон'юнктури ринків продукції, ресурсів тощо.

Безумовно, структурна політика розвитку аграрного сектору економіки має передбачати стратегічні перспективи. Правильне визначення стратегічних перспектив, точок дотику, на які держава повинна спрямовувати регуляторні дії, концентрувати організаційно-економічну підтримку, є ключем до побудови ефективної системи регулювання.

Стратегічний контекст структурної політики у формуванні ідеології, реалізації практики регулювання слід поділити на економічну (підтримувальну) й організаційно-управлінську (забезпечуючи-координаційну). Тому виходячи з цієї концептуальної конструкції й результатів наших досліджень для розробки виділяємо стратегічні напрями інституційного забезпечення як основу формування пріоритетів структурної політики розвитку аграрного сектору. Також у розробці пропозицій щодо характеристики концептуальних стратегічних пріоритетів структурної політики сталого розвитку, потрібно звернути увагу на аспект інституційного забезпечення підвищення конкурентоспроможності агропродовольчого сектору, ефективного використання його сильних сторін.

Загалом у межах розроблення стратегії структурної політики держава повинна створити передумови для інституційного забезпечення розвитку аграрної галузі в частині реалізації визначених пріоритетів (табл. 2).

Таблиця 2

Пріоритети структурної політики в інституційному забезпеченні розвитку аграрного сектору в Україні*

Пріоритети	Механізми та інструменти реалізації
Формування механізмів взаємодії держави та бізнесу	Організації та структури державно-приватного партнерства
Розвиток системи сільськогосподарського дорадництва	Інституції інформаційної та консультаційної допомоги
Розвиток фермерства та дрібнотоварного аграрного бізнесу	Цільова державна підтримка та стимулювання програмним методом
Створення ефективної системи кооперації на селі	Цільова державна підтримка й стимулювання програмним методом
Запровадження адаптованих до вітчизняних реалій інструментів регулювання агропродовольчого ринку	Гармонізація законодавства з особливостями сільськогосподарського бізнесу
Формування ефективної ринкової інфраструктури й доступної системи логістики	Реалізація системних інфраструктурних проектів за безпосередньої участі держави і під її контролем

*Сформовано і доповнено автором на основі систематизації змістовних положень наукової літератури і методичних узагальнень автора, з урахуванням власних досліджень, висвітлених у: *Стратегічні напрями інституційного забезпечення розвитку аграрного сектору в Україні / Собкевич О. В., Русан В. М., Юрченко А. Д., Ковальова О. В., Жураковська Л. А. Київ : НІСД, 2014. 45 с.*

Реалізацію наведених (табл. 2) та багатьох інших, більш конкретних пріоритетів структурної політики, вважаємо об'єктивною необхідністю для забезпечення конкурентоспроможності агропродовольчого сектору економіки. Інституційні засади цього процесу знайшли відображення у низці законодавчих та програмних документів, на які потрібно спиратися практично, а саме: Угода про асоціацію між Україною та країнами ЄС; Закони та Кодекси України; програми і концепції, а також стратегії розвитку аграрного сектору: Стратегія розвитку аграрного сектору на період до 2020 року; Концепція розвитку державно-приватного партнерства в Україні на 2013-2018 роки; Концепція розвитку фермерських господарств та сільськогосподарської кооперації на 2018-2020 роки та ін.

Слід також враховувати, що сталий розвиток аграрного сектору економіки нерозривно пов'язаний із забезпеченням сталого розвитку сільських територій. Стратегічні пріоритети сталого розвитку аграрного сектору економіки мають узгоджуватися з глобальними рішеннями, які прийняті світовою спільнотою. Зокрема глобальним Цілям сталого розвитку. Що були затверджені у 2015 році на саміті ООН з питань сталого розвитку. Основні пріоритети України у цьому питанні, викладені у Національній доповіді «Цілі сталого розвитку: Україна» 15 вересня 2017 року.

Переважає більшість Цілей сталого розвитку, визначених світовою спільнотою пріоритетними у досягненні сталого розвитку на період до 2030 року, пов'язані із аграрним сектором, зокрема сільськогосподарським виробництвом й сільськими територіями. Відносно України в цьому безумовний пріоритет сталості, адже економічна система й природні умови, розміщення продуктивних сил у значній мірі пов'язані з комплексом

аграрних проблем. У цьому криються також підстави й необхідність розробки і реалізації стратегічних пріоритетів структурної політики в аграрному секторі, відповідно цілей сталого розвитку (табл. 3).

Таблиця 3

Інтерпретації відношення глобальних Цілей сталого розвитку до аграрного сектору економіки*

Ціль	Пріоритетність для України
Ціль 1 <i>Ні бідності</i>	Україна завдяки виключному ресурсному потенціалу спроможна якісно сприяти зниженню бідності
Ціль 2 <i>Ні голоду</i>	Вітчизняне сільське господарство здатне якісно впливати на рівень продовольчого забезпечення населення планети
Ціль 3 <i>Гарне здоров'я</i>	Україна має величезний потенціал у розвитку органічного виробництва
Ціль 4 <i>Якісна освіта</i>	Пріоритет опосередкованого характеру в якості підвищення рівня освіти селян як чинника їх виробничої грамотності
Ціль 5 <i>Гендерна рівність</i>	Пріоритет в загальному контексті розвитку суспільства
Ціль 6 <i>Чиста вода та належні санітарні умови</i>	Пріоритет у розвитку екологічно безпечного виробництва з мінімізацією впливу людини на господарську екосистему
Ціль 7 <i>Відновлювана енергія</i>	Аграрний сектор України є потенційним виробником сировини на біопаливо
Ціль 8 <i>Гідна праця та економічне зростання</i>	Аграрний сектор є галуззю, розвиток якої у своїй ефективності спроможний забезпечити економічне зростання добробуту населення всієї країни
Ціль 9 <i>Інновації та інфраструктура</i>	Забезпечується загальними тенденціями інноваційної й техніко-технологічного оновлення виробництва
Ціль 10 <i>Зменшення нерівності</i>	Підвищення загального рівня добробуту нації за рахунок зростання ефективності й конкурентоспроможності
Ціль 11 <i>Сталий розвиток міст та спільнот</i>	Сприяння добробуту й сталому задоволенню потреб сільського населення
Ціль 12 <i>Відповідальне споживання</i>	Сприяння впровадженню технологій ощадливого виробництва й раціонального використання продовольства
Ціль 13 <i>Боротьба зі зміною клімату</i>	Збереження природи
Ціль 14 <i>Збереження морських екосистем</i>	Збереження природи й аквакультури
Ціль 15 <i>Збереження екосистем суші</i>	Збереження природи
Ціль 16 <i>Мир та справедливість</i>	Покращання рівня продовольчого забезпечення
Ціль 17 <i>Партнерство заради стійкого розвитку</i>	Покращання рівня продовольчого забезпечення та засад сталого розвитку

*Систематизовано і представлено на основі: Україна 2030: Доктрина збалансованого розвитку. Львів: Кальварія, 2017. 168 с.

Тому сталий розвиток для аграрного сектору економіки України і є загальним пріоритетом національного масштабу і має забезпечуватися в узгодженні зі структурними трансформаціями, перетворенням сільського господарства на вискоєфективну, конкурентоспроможну галузь. Для цього на державному рівні потрібно здійснювати конструктивну структурну політику стимулювання розвитку підприємництва, що можливо забезпечити на засадах ефективного державного управління. Координацію процесу створення ефективних, конкурентоспроможних суб'єктів господарювання у виробничій і обслуговуючій сфері сільського господарства, за державної підтримки, на сучасному етапі вважаємо стратегічним завданням структурної політики. Тут також слід виділити необхідність формування підприємницької інфраструктури як зв'язуючої ланки між виробником і споживачем, що загалом вписується у цілий ряд державних програм.

Важливим чинником сталості вважаємо інформаційного забезпечення Цілеспрямоване формування системи інформаційного забезпечення виробників сільськогосподарської продукції і продовольства – це значимий елемент інформаційної політики, на який сьогодні потрібно звернути особливу увагу. Наслідок реалізації заходів інформаційної складової структурної політики – це відповідна результативність інноваційного розвитку галузі, а значить переорієнтація з сировинної на постіндустріальну модель господарювання, що є однією з фундаментальних засад сталого розвитку.

Висновки. Успішна реалізація заходів визначеної державою структурної політики щодо забезпечення якісних соціально-економічних перетворень, можлива лише при умові системного стимулювання інноваційного розвитку, а в стратегічному вимірі – запровадження інноваційної моделі функціонування галузі. Інноваційний тип розвитку аграрного сектору економіки України має бути основним орієнтиром у розробці й запровадженні заходів галузевої структурної політики, що у свою чергу є ключем до забезпечення зростання конкурентоспроможності. Проте для України і загалом для світу, аграрний сектор, сільськогосподарська діяльність і зокрема результати їх функціонування набувають глобального значення, що створює для України, яка володіє величезним агроєкономічним потенціалом, передумови для підвищення рівня національного добробуту. Тому в галузевому представленні структурна політика, її економічний механізм організаційно мають забезпечувати структурні трансформації у напрямі інноватизації галузі та секторів пов'язаних з нею. Запорукою відзначеної результативності має стати розробка і практична реалізація адаптованих до українських реалій концептуальних стратегічних пріоритетів структурної політики.

Список використаної літератури

1. Структурні зміни та економічний розвиток України / за ред. Л. В. Шинкарук; Ін-тут екон. та прогнозування. – К. : ВПЦ «Експрес», 2011. 696 с.
2. Єрохін С. А. Структурна трансформація національної економіки (теоретико-методологічний аспект) : монографія. К. : Видавництво «Світ знань», 2002. 528 с.
3. Лукінов І. До питання про концепцію і модель сучасного економічного розвитку України. *Економіка України*. 2001. № 6. С. 4–9.
4. Стратегічні напрями розвитку сільського господарства України на період до 2020 року / За ред. Ю. О. Лупенка, В. Я. Месель-Веселяка. [2-е вид., переробл. і доповн.]. К. : ННЦ ІАЕ, 2012. 218 с.
5. Юрчишин В. В. Аграрна політика в Україні на зламах політичних епох: історико-соціально-економічні нариси / В. В. Юрчишин. – К. : Наук. думка, 2009. 366 с.
6. Лютий І. О. Фактори структурної перебудови економіки України. *Вісник Київського університету імені Тараса Шевченка. Серія «Економіка»*. 1999. Вип. 40. С. 71–73.
7. Бодров В. Г. Трансформація економічних систем: концепції, моделі, механізми регулювання та управління. К.: Вид-во УАДУ, 2002. 104 с.
8. Чухно А. А. Модернізація економіки та економічна теорія. *Економіка України*. 2012. № 10. С. 24–33.
9. Гриневич Л.В. Теоретичні аспекти формування структурної політики держави. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2014. № 2. Т.2 С. 146 – 148.
10. Иванов В.А., Пономарева А.С. Методологические основы устойчивого развития аграрного сектора. *Экономические и социальные перемены: факты, тенденции, прогноз*. 2011. Вип. 4(16) С. 109–121.
11. Попова О.Л. Теоретичні основи стійкого розвитку агросфери та формування адекватної української стратегії. *Збірник наукових праць ННЦ «Інститут землеробства УААН»*. 2010. Випуск 3. С. 18–27.

12. Саблук П.Т. Нова економічна парадигма формування стратегії національної продовольчої безпеки України в XXI столітті/ П.Т. Саблук. – К. : Інститут аграрної економіки Української академії аграрних наук, 2001. – 638 с.
13. Шубравська О.В. Чинники та індикатори сталого розвитку агросфери. *Економіка АПК*. 2005. №12. С. 15–20.
14. Данилишин Б., Маслоківська О. Розроблення національних стратегій сталого розвитку : корисний до-свід для України. *Механізм регулювання економіки*. 2008. № 3. С. 27.
15. Глобальна перспектива і сталий розвиток : (Системні маркетингові дослідження) / О. Г. Білорус, Ю. М. Мацейко. К. : МАУП, 2005. 492 с.
16. Стратегія сталого розвитку «Україна2020». Схвалена Указом Президента України від 12 січня 2015 року №5/2015 URL:: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>
17. Лупенко Ю. О. Системні трансформації аграрного сектору економіки. *Економіка АПК*. 2007. №5. С. 49-51.
18. Мазур А.Г. Науково-теоретичні засади системних трансформацій в національній економіці. *Економіка АПК*. 2012. №5. С. 158 – 165.
19. Проблеми сталого розвитку суспільства: погляд очима різних поколінь : монографія / [за заг. ред. О. Ю. Березіної, Ю. В. Ткаченко]; Національна мережа ВНЗ-партнерів спільного Проекту ЄС/ПРООН «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду»; Черкаський державний технологічний університет. – Черкаси: Видавець Чабаненко Ю.А., 2016. 714 с.
20. Про схвалення Стратегії розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 жовтня 2013 р. № 806- р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/806-2013-p>
21. Про схвалення Концепції Державної цільової програми розвитку аграрного сектору економіки на період до 2021 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2015 р. № 1437-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1437-2015-p>
22. Месель-Веселяк В. Теоретико-методологічне і нормативно-правове забезпечення трансформації аграрного сектору економіки України до ринкових умов господарювання, науковий супровід та ефективність запровадження. *Економіка АПК*. 2015. № 7. С. 5–24.
23. Герман Д. Поза зростанням. Економічна теорія сталого розвитку/пер. з англ. Київ: Інтелсфера, 2002. 297 с.
24. Шпикуляк О. Г. Інституціональне забезпечення розвитку та регулювання аграрного ринку: аналітична оцінка. *Економіка АПК*. 2010. № 4. С. 150–157.
25. Національна парадигма сталого розвитку України/ за заг. ред. академіка Б. Є. Патона. Київ: ДУ «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України», 2012. 72 с.
26. Кириленко І.Г., Івченко В.Є., Дем'янчук В.В. Структурні реформи в аграрному секторі України. *Економіка АПК*. 2015. № 9. С. 15-29.
27. Лопатинський Ю.М. Детермінанти сталого розвитку аграрних підприємств: монографія / Ю.М. Лопатинський, С.І. Тодорюк. – Чернівці: Чернівецький нац. Ун-т, 2015. 220 с.
28. Малік М.Й. Підприємництво і розвиток сільських територій. *Економіка АПК*. 2016. № 6. С. 97-103.
29. Організаційно-економічна модернізація аграрної сфери: наукова доповідь / За заг. ред. акад. НААН П.Т. Саблука. – К.: ННЦ ІАЕ, 2011. 342 с.
30. Концепція збалансованого (сталого) розвитку агроecosystem в Україні на період до 2025 року, затверджена Наказом Міністерства аграрної політики України від 20.08.2003 р. №280 URL:<http://www.zakon.rada.gov.ua>

References

1. Shynkaruk, L. V. (Ed.) (2011), *Strukturalni zminy ta ekonomichni rozvytok Ukrainy* [Structural changes and economic development of Ukraine], VPTS «Ekspres», Kyiv, Ukraine. [in Ukrainian].
2. Yerokhin, S. A. (2002), *Strukturalna transformatsiia natsionalnoi ekonomiky (teoretyko-metodolohichni aspekt)* [Structural transformation of the national economy (theoretical and methodological aspect)], Vydavnytstvo “Svit znan”, Kyiv, Ukraine. [in Ukrainian].
3. Lukinov, I. (2001), On the concept and model of modern economic development of Ukraine, *Ekonomika Ukrainy*, vol. 6, pp. 4-9. [in Ukrainian].
4. Lupenko, Yu. O. and Mesel-Veselyak, V. Ya. (2012), *Strategic directions of development of agriculture of Ukraine for the period till 2020*, 2nd ed, NSC IAE, Kyiv, Ukraine. [in Ukrainian].
5. Yurchyshyn, V. V. (2009), *Ahrarna polityka v Ukraini na zlamakh politychnykh epokh: istoryko-sotsialno-ekonomichni narysy* [Agrarian Policy in Ukraine at the Breakthrough of Political Epochs: Historical and Socio–Economic Essays], Science, Kyiv, Ukraine. [in Ukrainian].
6. Ljutyj I. O. (1999). *Fakторы strukturalnoi perebudovy ekonomiky Ukrainy* [Factors of restructuring of economy of Ukraine]. *Visnyk Kyivskoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Seriya «Ekonomika»* – Herald of Kyiv University named after Taras Shevchenko. Series «Economy», Vol. 40, pp. 71-73 [in Ukrainian].

7. Bodrov, V. H. (2002). *Transformatsiia ekonomichnykh system: kontseptsii, modeli, mekhanizmy rehuliuвання ta upravlinnia* [Transformation of economic systems: concepts, models, mechanisms of regulation and management]. Kyiv: UADU. [in Ukrainian].
8. Chukhno, A. A. (2012). Modernization of the economy and economic theor y. *Ekonomika Ukrainy*, 10, 24-33. [in Ukrainian].
9. Hrynevych, L.V. (2014) Teoretychni aspekty formuvannya strukturnoi polityky derzhavy. *Visnyk Khmelnytskoho natsional-noho universytetu. № 2, T.2*, p. 146 – 148. [in Ukrainian].
10. Ivanov, V.A., Ponomareva, A.S. (2011), Methodological fundamentals of sustainable development of the agricultural sector. *Ekonomycheskyye y sotsyalnye peremeny: fakty, tendentsyy, prohnoz*, Iss. 4(16), pp. 109–121. [in Russian].
11. Popova, O.L. (2010), *Theoretical foundations of sustainable development of agrosphere and forming the adequate Ukrainian strategy*. Zbirnyk naukovykh prats NNTs “Institute of Agriculture, UAAS”, Iss. 3, pp. 18–27. [in Ukrainian].
12. Sabluk, P.T. (2001), *Nova ekonomichna paradyhma formuvannya stratehii natsionalnoi prodovolchoi bezpeky Ukrainy v KhKhI stolitti* [The new economic paradigm of formation of national food security strategy of Ukraine in the XXI century], Instytut ahrarynoi ekonomiky Ukrainsoi akademii ahrarynykh nauk, Kyiv, Ukraine, 638 p. [in Ukrainian].
13. Shubravskya, O.V. (2005), Factors and indicators of sustainable development of agrosphere. *Ekonomika APK*, no12, pp. 15–20. [in Ukrainian].
14. Danylyshyn, B. (2008) Rozroblennia natsional'nyh stratehii stalogo rozvytku : korysnyy dosvid dlya Ukrainy. *Mekhanizm rehuliuвання ekonomiky*, 3, 27. [in Ukrainian].
15. *Global'na perspektyva i stalyy rozvytok: (Systemni marketologichni doslidzhenia)* / O. G. Bilorus, Yu. M. Mat-seyko. K. : MAUP, 2005. [in Ukrainian].
16. President of Ukraine (2015), Decree "On Strategy for Sustainable Development "Ukraine 2020", available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>[in Ukrainian].
17. Lupenko, Yu. O. (2007), “System transformations of the agrarian sector of economy”, vol. 5, pp. 49-51. [in Ukrainian].
18. Mazur A.Gh. (2012) Naukovo- teoretychni zasady systemnykh transformacij v nacionalnij ekonomici [Theoretical principles of system transformations are in a national economy] *Ekonomika APK*, 5, 158- 165 [in Ukrainian].
19. Berezina, O. Iu. and Tkachenko, Iu. V. (2016), *Problemy staloho rozvytku suspilstva: pohliad ochyma riznykh pokolin; Natsionalna merezha VNZ-partneriv spilnogo Proektu YeS/PROON «Mistsevyi rozvytok, oriientovanyi na hromadu»*, Vydavets Chabanenko Iu.A., Cherkasy, Ukraine. [in Ukrainian].
20. Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy «Pro skhvalennia Stratehii rozvytku ahrarynoho sektoru ekonomiky na period do 2020 roku» [Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine «On approval of the Strategy for the development of the agrarian sector of the economy for the period up to 2020»]. (2013). <https://zakon.rada.gov.ua>. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/806-2013-p> [in Ukrainian].
21. Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy «Pro skhvalennia Kontseptsii Derzhavnoi tsilovoi prohramy rozvytku ahrarynoho sektoru ekonomiky na period do 2021 roku» [Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine «On Approval of the Concept of the state target program for the development of the agricultural sector for the period until 2021»]. (2015). <https://zakon.rada.gov.ua>. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1437-2015-p> [in Ukrainian].
22. Mesel-Veseliak, V., and Fedorov, M. (2015). Teoretyko-metodolohichne i normatyvno-pravove zabezpechennia transformatsii ahrarynoho sektoru ekonomiky Ukrainy do rynkovykh umov hospodariuvannya, naukovyi suprovid ta efektyvnist zaprovadzhennia“ [Theoretical and methodological and regulatory support transformation of the agricultural sector of Ukraine to market conditions, scientific support and efficiency of implementation]. *Ekonomika APK*, 7, 5-24. [in Ukrainian].
23. Deili, H. *Poza zrostanniam. Ekonomichna teoriia staloho rozvytku* [Out-growth. Economic theory of sustainable development]. Kyiv: Intelsfera, 2002. [in Ukrainian].
24. Shpykuliak, O. H. (2010). Instytutsionalne zabezpechennia rozvytku ta rehuliuвання ahrarynoho rynku: analitychna otsinka“ [Institutional development and regulation of the agricultural market: an analytical assessment]. *Ekonomika APK*, 4, 150-157. [in Ukrainian].
25. *Natsionalna paradyhma staloho rozvytku Ukrainy* [The national paradigm of sustainable development of Ukraine]. Kyiv: DU «Instytut ekonomiky pryrodokorystuvannia ta staloho rozvytku Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy», 2012. [in Ukrainian].
26. Kirilenko, I.G. Ivchenko, V.Ye. and Demianchuk, V.V. (2015). Structural reforms in the agrarian sector of Ukraine, *Ekonomika APK ("The Economy of AgroIndustrial Complex" International Scientific and Production Journal)*,9, 15-29. [in Ukrainian].
27. Lopatynskyyi, Yu.M. and Todoryuk, S.I. (2015). Determinants of sustainable development of agrarian enterprises, monograph, Chernivtsi nat. University, Chernivtsi, Ukraine, p. 220. [in Ukrainian].
28. Malik, M. Y. (2016). Entrepreneurship and development of rural territories. *Ekonomika APK ("The Economy of AgroIndustrial Complex" International Scientific and Production Journal)*, 6, p. 97-103. [in Ukrainian].

29. Sabluk, P.T. (2011), *Orhanizatsiyno-ekonomichna modernizatsiya ahrarnoyi sfery* [Organizational and economic modernization of the agricultural sector], Kyiv: NNTs IAE, p. 342 [in Ukrainian].

30. Ministry of Agrarian Policy of Ukraine (2003), The concept of balanced (sustainable) development of agroecosystems in Ukraine up to 2025, available at: <http://www.zakon.rada.gov.ua> [in Ukrainian].

Kovalova Olena,

candidate of economic sciences, senior researcher

Ministry of Agrarian Policy and Food of Ukraine

Kyiv, Ukraine,

helen_kovaliova@ukr.net

CONCEPTUAL STRATEGIC PRIORITIES FOR DEVELOPING A STRUCTURAL SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF THE AGRARIAN ECONOMY SECTOR: NATIONAL AND REGIONAL ASPECTS

Summary

Introduction. *The development of the agrarian sector in modern economies is globally linked to the need to implement the ideology of sustainable development as a strategic model of socio-economic entry into the future. We consider it reasonable to consider the factor of sustainable development in the regulatory actions of the state in relation to various spheres of life, in particular, regarding the development and implementation of concepts of structural policy for the development of the agricultural sector. For Ukraine, this formulation of the problem is actualized by the national peculiarities of the place of the agrarian complex in the mechanism of formation of national welfare.*

Purpose. *To substantiate the conceptual strategic priorities of the structural policy of sustainable development of the agrarian sector of the economy, taking into account the national and regional aspects.*

Results. *Priorities of structural policy in institutional support of development of agrarian sector in Ukraine and mechanisms and instruments for their implementation have been established. The priorities include the formation of mechanisms of interaction between the state and business, the development of a system of agricultural advisory services, the development of agriculture and small-scale agrarian business, the creation of an effective system of cooperation, the introduction of instruments for regulation of the agro-food market adapted to domestic realities, the formation of an effective market infrastructure and accessible system. The institutional framework for implementing these priorities is reflected in a number of legislative and programmatic documents. The necessity to implement a structural policy towards applying the concept of competitive advantage of regions is substantiated. For indicative assessment of such opportunities and directly in building a model of sustainable development, we propose to form the agrarian profile of the region.*

Originality. *It is offered as an information basis for the formation of structural agrarian policy of introduction of agrarian profile of the region - assessment of potential and competencies that are related to the process of organization and implementation of agribusiness: structure of gross production; species characteristics of crops grown in the field of crop and animal husbandry; the share in the total production of dominant crops of national exports; natural and climatic conditions of production; development of the processing sector and infrastructure of the agricultural market; personnel potential.*

Conclusion. *Successful implementation of the measures of the state-defined structural policy to ensure quality socio-economic transformations is possible only under the condition of systematic stimulation of innovative development, and in the strategic dimension - introduction of an innovative model of industry functioning. Therefore, in the sectoral view, structural policy and its economic mechanism should organizationally provide for structural transformations towards the innovation of the industry and the sectors related to it. The key to the noted effectiveness should be the development and practical implementation of the conceptual strategic priorities of structural policy adapted to Ukrainian realities.*

Keywords: *structural policy, sustainable development, agrarian sector, economy, transformations, reform.*

Одержано редакцією: 06.02.2019
Прийнято до публікації: 19.03.2019